

**Parvatibai Chowgule College of Arts and Science
Autonomous**

**Undergraduate Department of Marathi
Revised Syllabus (2020 – 2021)**

F.Y.B.A (Semester - I)

Course Title: मराठी कथा स्वरूप आणि उपयोजन (1945 - 2000)

Course Code: MAR-I.C-1

Marks: 100

Credits: 04

Duration: 60 hrs

Course Objective:

साहित्याच्या मूलभूत प्रकारांपैकी कथा हा एक साहित्याचा प्रकार आहे. या साहित्यप्रकाराची गुण वैशिष्ट्ये समजावून घेणे. मराठी कथा साहित्याचा ऐतिहासिक परामर्श घेणे. सैध्दांतिक तसेच उपयोजित स्तरावर कथांचा अभ्यास करणे. मराठी कथा साहित्याला समृद्ध बनवणाऱ्या कथांच्या अध्ययनातून या साहित्यप्रकारातील बदलत्या प्रवाहांचा परिचय करून देणे.

Course Outcome:

सैध्दांतिक व उपयोजित स्तरावर कथा या साहित्यप्रकाराचे अध्ययन केल्यामुळे या साहित्यप्रकाराचे मूल्यमापन करण्याची क्षमता विद्यार्थ्यांमध्ये निर्माण होईल. तसेच मराठी कथासाहित्यातील महत्त्वाच्या कथाकारांचा परिचय होईल. त्याचप्रमाणे कथेतील विविध प्रवाह समजून घेता येतील. कथालेखनाविषयीची आवड निर्माण होईल. कथेची समिक्षा आणि अध्यापन कसे करावे याची ओळख होऊ शकेल. इतर सर्वच लेखनप्रकाराचा पायाभूत लेखनप्रकार म्हणून या प्रकाराची ओळख विद्यार्थ्यांना होऊ शकेल.

Syllabus:

1. सैध्दांतिक स्तर: कथा या साहित्यप्रकाराचा सैध्दांतिक स्तरावर

अभ्यास – घटक व प्रकार	(15 Hours)
2. मराठी कथेची वाटचाल (स्त्रीवादी कथा, ग्रामीण कथा, महानगरीय कथा)	(15 Hours)
3. उपयोजित स्तर (१९४५ ते १९६० पर्यंत)	(15 Hours)
4. उपयोजित स्तर (१९६० नंतर)	(15 Hours)

उपयोजित स्तरावर नेमलेल्या कथा खालीलप्रमाणे

1. गंगाधर गाडगीळ - किडलेली माणसे
2. अरविंद गोखले – कातरवेळ
3. कुसुमावती देशपांडे - समांतर रेषा
4. व्यंकटेश माडगूळकर - मारुतराया
5. महादेव शास्त्री जोशी – मानिनी
6. विद्याधर पुंडलीक - आजी शरण येते
7. आनंद यादव - मोट
8. जी. ए. कुलकर्णी – कैरी
9. शंकर पाटील- वळीव
10. द. मा. मिरासदार- भुताचा जन्म
11. शंकरराव खरात- सांगावा
12. बाबुराव बागुल- जेव्हा मी जात चोरली होती
13. चारूता सागर- भूक
14. नरेश कवडी- चुळचुळ मुंगी पळी-पळी कंटाळा
15. भाऊ पाध्ये- एक सुन्हेरा ख्वाब
16. प्रिया तेंडुलकर - नवा गडी
17. गजानन रायकर – नातालीन
18. नारायण महाले- आमोरी
19. नीरजा- ओल हरवलेली माती
20. सानिया- स्वाध्याय

(कुठल्याही पंधरा कथा अध्यापनासाठी निवडाव्या. उर्वरित कथांचे विद्यार्थ्यांनी स्वयं-अध्ययन करावे.)

संदर्भ ग्रंथ

१. कुलकर्णी, दा. वि., 'मराठी कथा: स्वरूप आणि आस्वाद', स्वाध्याय महाविद्यालय प्रकाशन, पुणे 1976

२. गणोरकर, प्रभा., डहाके, वसंत आबाजी व इतर (संपा.), 'वाङ्मयीन संज्ञा – संकल्पना कोश', पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई 2001
३. घवी, रवींद्र., भावे, पुष्पा., व इतर (संपा.), 'प्रदक्षिणा (खंड 2)', कॉन्टिनेंटल प्रकाशन, पुणे 2008
४. जोग, रा. श्री., व इतर (संपा.), 'प्रदक्षिणा (खंड 1)', कॉन्टिनेंटल प्रकाशन, पुणे 2002
५. जोग, रा. श्री.(संपा.), 'मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (खंड 4)', महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे 1965
६. जोशी, सुधा., 'कथा: संकल्पना आणि समीक्षा', मुंबई विद्यापीठ आणि मौज प्रकाशन गृह, मुंबई 2000
७. देसाई, स. शं., दशरथे, अनंत., 'लेखन कला परिचय', परिमल प्रकाशन, औरंगाबाद, 1998
८. शेवडे, इंदुमती., 'मराठी कथा: उगम आणि विकास', सोमैया प्रकाशन, मुंबई, 1973
९. सरवटे, वि. सी., 'मराठी साहित्य समालोचन (खंड चौथा)', महाराष्ट्र साहित्य सभा, इंदूर, 1979
१०. हातकणंगलेकर, म. द., 'मराठी कथा: रूप आणि परिसर', सुपर्ण प्रकाशन, पुणे 1986
११. अदवंत, म.ना., 'मराठी कथा साहित्यातील एक आलेख', नीहारा प्रकाशन, पुणे
१२. अदवंत, म.ना., 'मराठी कथा इतिहास', नीहारा प्रकाशन, पुणे
१३. अदवंत, म.ना., 'मराठी लघुकथेचा इतिहास', नीहारा प्रकाशन, पुणे

Course Title: आधुनिक मराठी कविता स्वरूप व उपयोजन (आरंभ ते 2000)

Course Code: MAR-I.C-2

Marks: 100

Credits: 0 4

Duration: 60 hrs

Course Objective:

कविता हा साहित्याचा एक मूलभूत प्रकार आहे. या साहित्यप्रकाराची गुण वैशिष्ट्ये समजावून घेणे. मराठी कवितेचा ऐतिहासिक परामर्श घेणे. कवितेच्या अध्ययनातील मूलभूत घटकांचा परिचय करून देणे. सैध्दांतिक तसेच उपयोजित स्तरावर त्याचा अभ्यास करणे. कवितेच्या प्रत्यक्ष अध्ययनातून या साहित्यप्रकारातील बदलत्या प्रवाहांचा परिचय करून देणे. कवितेचा आशय, अभिव्यक्ती आणि रचनासौंदर्य इ. चा काही कवितांच्याव्दारे अभ्यास करणे.

Course Outcome:

सैध्दांतिक व उपयोजित स्तरावर कविता या साहित्यप्रकाराचे अध्ययन केल्यामुळे या साहित्यप्रकाराचे मूल्यमापन करण्याची क्षमता विद्यार्थ्यांमध्ये निर्माण होईल. कविता लेखनाविषयीची आवड निर्माण होईल. समीक्षा आणि कवितेचे अध्यापन कसे करावे याची ओळख होऊ शकेल. इतर सर्वच लेखनप्रकारांचा पायाभूत लेखनप्रकार म्हणून या प्रकाराची ओळख विद्यार्थ्यांना होऊ शकेल.

Syllabus:

१. सैध्दांतिक स्तर: कविता या साहित्यप्रकाराचे स्वरूप **(15 Hours)**
२. आधुनिक मराठी कवितेची वाटचाल - **(15 Hours)**
३. उपयोजित स्तर- अ.स्वातंत्र्यपूर्व कविता **(15 Hours)**
४. उपयोजित स्तर- ब.स्वातंत्र्योत्तर कविता **(15 Hours)**

4. उपयोजित स्तर: उपयोजित स्तरावर नेमलेल्या कविता खालीलप्रमाणे - (सर्व कवितासंग्रह महाविद्यालयाच्या ग्रंथालयात उपलब्ध असतील, कवितासंग्रहातून विद्यार्थ्यांनी कविता शोधाव्यात अशी अपेक्षा आहे.)

1. केशवसुत- तुतारी, अंत्यजाच्या मुलाचा पहिला प्रश्न
2. बालकवी- फुलराणी, खेड्यातील रात्र
3. भा. रा. तांबे- जन पळभर म्हणतील हाय हाय, मरणात खरोखर जग जगते
4. अनिल- मानवता, तळ्याकाठी
5. कुसुमाग्रज- कोलंबसाचे गर्वगीत, गाभारा
6. बा.भ. बोरकर- तव नयनांचे दल हलले गं, चित्रवीणा
7. बहिणाबाई चौधरी- माझी माय सरसोती, देव अजब गारोडी
8. इंदिरा संत- मृण्मयी, कुब्जा
9. शांता शेळके- ही वाट दूर जाते, पैठणी
10. बा. सी मर्ढेकर- गणपतवाणी, नव्या मनूतिल गिरिधर पुतळा
11. नारायण सुर्वे- आई, दोन दिवस
12. मंगेश पाडगांवकर- अंतिम सत्य, वेंगुर्ल्याचा पाऊस
13. विं.दा. करंदीकर- माझ्या मना बन दगड, धोंड्या न्हावी
14. दि. पु. चित्रे- स्मरणपत्र, देवा, ह्याही देशात पाऊस पाड
15. यशवंत मनोहर- कालचा पाऊस, खूपदा
16. दया पवार- कोंडवाडा, बाई मी धरण बांधते
17. इंद्रजित भालेराव- शिक बाबा शिक आता लढायला शिक, माझ्या गावाकडं चल माझ्या दोस्ता
18. नीरजा- निरन्वय, गर्दी चेहरा नसलेली

(कुठल्याही पंधरा कविता अध्यापनासाठी निवडाव्या. उर्वरित कवितांचे विद्यार्थ्यांनी स्वयं-अध्ययन करावे.)

संदर्भ ग्रंथ

1. कुळकर्णी, वा. ल., 'कविता: जुनी आणि नवी', पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई 1980
2. केजरकर, देशपांडे प्रकाश., मराठी कविता - नवी वळणे, साकेत प्रकाशन, औरंगाबाद 1994

3. गणोरकर, प्रभा., डहाके, वसंत आबाजी व इतर (संपा.), 'वाङ्मयीन संज्ञा – संकल्पना कोश', पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई 2001
4. घवी, रवींद्र., भावे, पुष्पा., व इतर (संपा.), 'प्रदक्षिणा (खंड 2)', कॉन्टिनेंटल प्रकाशन, पुणे 2008
5. जोग, रा. श्री. व इतर (संपा.), 'प्रदक्षिणा (खंड १)', कॉन्टिनेंटल प्रकाशन, पुणे 2000
6. जोग, रा. श्री.(संपा.), 'मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (खंड ४)', महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे 1965
7. देशपांडे, बालशंकर., 'विवेचन आणि विश्लेषण', श्रीवत्स प्रकाशन, नागपूर 2002
8. बेडेकर, दि. के., 'आधुनिक मराठी काव्य: उदगम आणि भवितव्य', नागपूर विद्यापीठ, नागपूर 1969
9. रसाळ, सुधीर., 'काही मराठी कविता: जाणिवा आणि शैली', शारदा प्रकाशन, 1984
10. शोभणे, रवींद्र (संपा.), 'मराठी कविता: परंपरा आणि दर्शन', विजय प्रकाशन, नागपूर.
11. द.के. गंधारे(संपा.), मराठी वाङ्मयप्रकार स्वरूप,संकल्पना व वाटचाल,शब्दालय प्रकाशन, श्रीरामपूर, २०१७
12. डहाके, वसंत आबाजी, 'कवितेविषयी', स्वरूप प्रकाशन,

Course Title: व्यावहारिक मराठी

Course Code:

Marks: 100

Credits: 04

Duration: 60 hrs

Course Objective:

साहित्याच्या अध्यापनाबरोबरच विद्यार्थ्यांना मराठी भाषेच्या, दैनंदिन व्यवहारामध्ये आवश्यक असलेल्या भाषिक कौशल्यांचा – क्षमतांचा विकास करणे. भाषिक कौशल्याचे विविध आविष्कार व संपर्क माध्यमे यांच्यातील परस्पर संबंध समजावून घेणे, मराठीचा कार्यालयीन, व्यावसायिक कामकाजात होणारा वापर, गरज व स्वरूपविशेष यांची माहिती करून देणे.

Learning Outcome:

मराठीचा कार्यालयीन, व्यावहारिक कामकाजात कसा वापर होतो त्याची माहिती होईल. दैनंदिन व्यवहारात भाषा व्यवहारासाठी आवश्यक असलेल्या लेखन कौशल्याचा विकास होईल. नोकरी व्यवसाय सांभाळूनही फावल्या वेळात या लेखन कौशल्यामुळे अर्थप्राप्ती होऊ शकेल. स्वतंत्रपणे या लेखनकौशल्यामुळे विद्यार्थ्यांच्या ठिकाणी रोजगारक्षमता कशी प्राप्त होऊ शकते ते ध्यानात येईल.

Syllabus:

१. प्रमाणलेखन आणि मुद्रित शोधन	(15 Hours)
२. प्रसार माध्यमासाठी बातमीलेखन	(15 Hours)
३. निवेदन लेखन कार्यालयीन पत्रलेखन	(15 Hours)
४. स्मरणिका- संपादन	(15 Hours)

संदर्भ ग्रंथ

1. काळे, कल्याण., पुंडे, दत्तात्रय, 'व्यावहारिक मराठी', निराली प्रकाशन, पुणे 1994

2. जोशी, चंद्रहास., 'मराठी लेखन दर्शन', मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे 1999
3. जाधव, शिवाजी., 'माध्यम लेखन', अभिनंदन प्रकाशन, कोल्हापूर 2008
4. 'जोगळेकर गं ना, व्यावहारिक मराठी', पुणे विद्यापीठ, पुणे
5. तावरे, स्नेहल (संपा.), 'व्यावहारिक मराठी,' स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे 2004
6. परब, प्रकाश, 'व्यावहारिक मराठी', मिथुन प्रकाशन, मुंबई 1988
7. पाध्ये, प्रभाकर., 'पत्रकारितेची मूलतत्त्वे', मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे 2007
8. बोबडे, सुहासकुमार., 'मराठी भाषा उपयोजन आणि सर्जन', युनिटी प्रकाशन, पुणे 2012
9. माळी, सुनिल., 'बातमीदारी', राजहंस प्रकाशन, पुणे 2008
10. मोकाशी, सयाजीराजे., व नेमाडे रंजना., 'व्यावहारिक मराठी', शेतकरी साहित्य इर्जित (परिषद), महाराष्ट्र 2010
11. गोविलकर लीला, पाटणकर जयश्री, 'व्यावहारिक मराठी' - स्नेहवर्धन पब्लिशिंग हाऊस, पुणे 1985

F.Y.B.A (Semester - II)

Course Title: मराठी कादंबरी स्वरूप व उपयोजन (1945-2000)

Course Code: MAR-II.C-3

Marks: 100

Credits: 04

Duration: 60 hrs

Course Objective:

कादंबरी हा एक कथनात्मक साहित्यप्रकार आहे. कथा आणि कादंबरीत कोणता साम्यसंबंध आणि वेगळेपण आहे त्याचा विद्यार्थ्यांना परिचय करून देणे. सैध्दांतिक स्तरावरील अभ्यासामुळे कादंबरीच्या मूल्यमापनाची तयारी होऊ शकेल. कादंबरी वाचनाची आवड निर्माण करणे.

Course Outcome:

सैध्दांतिक व उपयोजित स्तरावर कादंबरी या साहित्यप्रकाराचे अध्ययन केल्यामुळे या साहित्यप्रकाराचा नेमका अभ्यास करण्याची व मूल्यमापन करण्याची क्षमता विद्यार्थ्यांमध्ये निर्माण होईल. तसेच मराठीतील महत्त्वाच्या कादंबरीकारांचा परिचय होईल. कादंबरीलेखनाविषयीची आवड निर्माण होईल. कादंबरीचे सूक्ष्म वाचन कसे करावे, परीक्षण कसे करावे आणि कादंबरीचे अध्यापन कसे करावे याची पूर्व तयारी होईल.

Syllabus:

१. सैध्दांतिक स्तर: कादंबरी या साहित्यप्रकाराचा सैध्दांतिक स्तरावर अभ्यास- घटक व प्रकार (15 Hours)
२. मराठी कादंबरीची वाटचाल- स्थूल स्वरूप व प्रवाहांचा थोडक्यात परिचय. (15 Hours)
३. उपयोजित स्तर: पाठ्यपुस्तक – इंधन – हमीद दलवाई (विस्तृत परिचय) (15 Hours)
४. उपयोजित स्तर: पाठ्यपुस्तक – इंधन – हमीद दलवाई (घटकानुसार अभ्यास) (15 Hours)

संदर्भ ग्रंथ

1. कुरुंदकर, नरहर., 'धार आणि काठ', देशमुख आणि कंपनी, पुणे 1998
2. खोले, विलास (संपा.), 'गेल्या अर्धशतकातील मराठी कादंबरी', लोकवाङ्मयगृह, मुंबई 2002
3. गणोरकर, प्रभा., डहाके, वसंत आबाजी व इतर (संपा.), 'वाङ्मयीन संज्ञा – संकल्पना कोश', पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई 2001
4. घवी, रवींद्र., भावे, पुष्पा., व इतर (संपा.), 'प्रदक्षिणा (खंड 2)', कॉन्टिनेंटल प्रकाशन, पुणे 2008
5. जोग, रा. श्री., व इतर (संपा.), 'प्रदक्षिणा (खंड 1)', कॉन्टिनेंटल प्रकाशन, पुणे 2002
6. जोग, रा. श्री.(संपा.), 'मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (खंड 4)', महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे 1965
7. देशपांडे, कुसुमावती., 'मराठी कादंबरी पहिले शतक', मुंबई मराठी साहित्य संघ प्रकाशन, मुंबई 1975
8. देशपांडे, बालशंकर., 'कादंबरी विवेचन आणि विश्लेषण', स्नेहवर्धन पब्लिशिंग हाऊस, पुणे 1998
9. बापट, प्र. वा., व गोडबोले ना, वा., 'मराठी कादंबरी तंत्र आणि विकास', व्हिनस प्रकाशन, पुणे 1973
10. बांदिवडेकर, चंद्रकांत., 'मराठी कादंबरी: चिंतन आणि समीक्षा', मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे 1983
11. बांदिवडेकर, चंद्रकांत., 'मराठी कादंबरीचा इतिहास', मेहता पब्लिकेशन्स, पुणे 1983
12. राजाध्यक्ष विजया (संपा.), 'मराठी कादंबरी आस्वादयात्रा', पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई 2001
13. थोरात हरिश्चंद्र 'कादंबरीविषयी', पद्मगंधा प्रकाशन, 2008

Course Title: मराठी नाटक स्वरूप व उपयोजन (1950-2000)

Course Code: MAR-II.C-4

Marks: 100

Credits: 04

Duration: 60 hrs

Course Objective:

साहित्याच्या मूलभूत प्रकारांपैकी नाटक हा एक प्रकार आहे. नाट्यसंहिता म्हणजे काय? काही उपलब्ध नाट्यसंहितांच्या आधारे अभ्यास. या साहित्यप्रकाराची घटकांतर्गत गुण वैशिष्ट्ये समजावून घेणे. मराठी नाटकांची परंपरा थोडक्यात समजावून घेणे. सैध्दांतिक तसेच उपयोजित स्तरावर त्याचा अभ्यास करणे. मराठी नाटकाला समृद्ध बनवणाऱ्या नाटकांच्या अध्ययनातून या साहित्यप्रकारातील बदलत्या प्रवाहांचा परिचय करून देणे.

Course Outcome:

सैध्दांतिक व उपयोजित स्तरावर नाटक या साहित्यप्रकाराचे अध्ययन केल्यामुळे नाट्याभ्यासाची एक दृष्टी विद्यार्थ्यांकडे येईल. विद्यार्थ्यांच्या मनामध्ये या प्रकाराविषयी आवड निर्माण होऊन या साहित्यप्रकाराचे मूल्यमापन करण्याची क्षमता विद्यार्थ्यांमध्ये निर्माण होईल. तसेच मराठीतील महत्त्वाच्या नाटककारांचा परिचय होईल. नाटक लिहिण्याची आवड निर्माण होईल.

Syllabus:

१. सैध्दांतिक स्तर: नाटक या साहित्यप्रकाराचा सैध्दांतिक स्तरावर अभ्यास - घटक व प्रकार
(15 Hours)
२. मराठी नाटकाची वाटचाल - स्थूल स्वरूप
(15 Hours)
३. उपयोजित स्तर- पाठ्यपुस्तक – विजय तेंडुलकर – कमला(संहितेच्या अंगाने) (15 Hours)
४. उपयोजित स्तर- पाठ्यपुस्तक – विजय तेंडुलकर – कमला(प्रयोगाच्या अंगाने) (15 Hours)

संदर्भ ग्रंथ

1. काळे, के. नारायण व इतर., मराठी रंगभूमी: नाटक, घटना आणि परंपरा, मराठी साहित्य संघ. मुंबई 1971
2. गणोरकर, प्रभा., डहाके, वसंत आबाजी व इतर (संपा.), वाङ्मयीन संज्ञा – संकल्पना कोश, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई 2001
3. घवी, रवींद्र., भावे, पुष्पा., व इतर (संपा.), प्रदक्षिणा (खंड 2), कॉन्टिनेंटल प्रकाशन, पुणे 2008
4. जोग, रा. श्री.(संपा.), मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (खंड 4), महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे 1965
5. नाईक, राजीव, भोळे, प्रवीण., भारतीय प्रयोग कलांचा परिचय व एतिहास - नाट्य ,लोकवाङ्मयगृह, मुंबई 2010
6. राजापुणे तापस, पुष्पलता., खानोलकरांची नाट्यसृष्टी, शब्दालय प्रकाशन, श्रीरामपूर 2008
7. साठे मकरंद, मराठी रंगभूमीच्या तीस रात्री (त्रिखंडात्मक), पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई, २०१८

Course Title: मराठी वाचन लेखन कौशल्य

Course Code:

Marks: 100

Credits: 04

Duration: 60 hrs

Course Objective:

वाचनाबरोबरच विविध लेखनकौशल्यांची ओळख करून घेणे, लेखनकौशल्याची क्षमता निर्माण करणे. भाषिक कौशल्ये ज्या ज्या घटकांद्वारे वा माध्यमांद्वारे विकसित होऊ शकतील त्या सर्व घटकांचा व माध्यमांचा सविस्तर परिचय करून देणे. प्रत्यक्ष प्रात्यक्षिक व उपयोजनांस उद्युक्त करून एकंदरीतच लेखन कौशल्याचे आजच्या संदर्भातील महत्त्व पटवून देणे.

Course Outcome:

लेखन क्षमता विकसित झाल्यामुळे सर्व माध्यमांसाठी त्या - त्या लेखनप्रकारानुसार विद्यार्थ्यांच्या ठिकाणी लेखनकौशल्ये विकसित होऊ शकतील. अर्थप्राप्तीच्या दृष्टीने ही लेखनकौशल्ये अत्यंत उपयुक्त ठरतील. या लेखनकौशल्यामुळे जीवनात यशस्वी झालेल्यांशी संपर्क होऊन स्वतःचा उद्योग व्यवसाय निर्माण करण्याची क्षमता – आवड विद्यार्थ्यांमध्ये निर्माण होऊ शकेल.

Syllabus:

१. वाचनकला आणि विरामचिन्हे(विविध लेखनाच्या संदर्भात)	(15 Hours)
२. लेखनकौशल्ये – (नाटिका लेखन, पटकथा लेखन, माहितीपट लेखन)	(15 Hours)
३. परीक्षण(ग्रंथ, नाट्य आणि चित्रपट)	(15 Hours)
४. भाषांतर	(15 Hours)

संदर्भ ग्रंथ

1. कऱ्हाडे, सदा., 'भाषांतर', लोकवाङ्मयगृह प्रकाशन, मुंबई.
2. काळे, कल्याण., सोमण, अंजली., 'भाषांतरमीमांसा', प्रतिमा प्रकाशन, पुणे.

3. देसाई, स. शं., दशरथे, अनंत., 'लेखन कला परिचय', परिमल प्रकाशन, औरंगाबाद, 1998
4. फडके, अरूण., 'मराठी लेखन कोश', अंकुर प्रकाशन, ठाणे.
5. बोबडे, सुहासकुमार., 'मराठी भाषा उपयोजन आणि सर्जन', युनिटी प्रकाशन, पुणे 2012
6. मोहिते, शरदिनी., 'व्यावहारिक मराठी भाषा', स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे.
7. रोकडे, मनोहर., 'व्यावहारिक आणि उपयोजित मराठी', स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे.
8. वाळंबे, मो. रा., 'मराठी शुध्दलेखन प्रदीप', नितीन प्रकाशन, पुणे 2004
9. शेळके, भास्कर., (संपा)., 'प्रसारमाध्यमे आणि मराठी भाषा', स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे.
10. शेख यास्मिन, मराठी शुध्दलेखन कोश, हर्मिस प्रकाशन, २००७
11. चौगुले.नि.शं. साहित्यसंवाद, प्रतिमा प्रकाशन, २००६
12. केळकर अशोक, रुजवात, लोकवाङ्मयगृह प्रकाशन, २००८

S.Y.B.A (Semester - III)

Course Title: काव्यशास्त्र (भारतीय व पाश्चात्य)

Course Code: MAR-III.C-5

Marks: 100

Credits: 04

Duration: 60 hrs

Course Objective:

1. काव्य या वाङ्मयप्रकाराच्या व्याख्या व स्वरूप समजावून घेणे.
2. काव्यशास्त्र - शास्त्र म्हणून मीमांसा / सिध्दांतन अभ्यासणे.
3. संस्कृत साहित्यातील काव्यलक्षणाची ओळख करून घेण्याबरोबरच पाश्चात्य साहित्यातील काव्यलक्षणांचा परिचय करून देणे.
4. भारतीयांची काव्यप्रयोजने व पाश्चात्यांची काव्यप्रयोजने यांची माहिती होईल.
5. प्रतिभेचे स्वरूप व काव्यातील तिचे महत्त्व कोणते याविषयी विद्यार्थ्यांना माहिती होईल.

Learning Outcome:

1. काव्य या साहित्यप्रकाराची विद्यार्थ्यांना ओळख होईल त्याचबरोबर एक शास्त्र म्हणून काव्यशास्त्राची बाजू ध्यानात येईल.
2. प्राचीन काव्यापासून म्हणजे संस्कृत साहित्यातील काव्यलक्षणे व पाश्चात्य साहित्यातील काव्यलक्षणे समजल्यामुळे, एकूणच काव्यशास्त्राचा सखोल अभ्यास होईल.
3. काव्यनिर्मितीकडे, प्राचीन भारतीय साहित्याभ्यासकांनी आणि पाश्चात्य साहित्याभ्यासकांनी कोणकोणत्या हेतूने पाहिले आणि काव्यनिर्मितीची कोणकोणती प्रयोजने होती त्याचा सविस्तर अभ्यास होईल.
4. काव्यनिर्मितीत प्रतिभेचा महत्त्वाचा परिचय होईल.
5. काव्याकडे पाहण्याची एक समीक्षात्मक, विश्लेषणात्मकदृष्टी प्राप्त होईल.

Syllabus:

1. काव्यलक्षणे – भारतीय व पाश्चात्य (15 Hours)
2. काव्यप्रयोजने – भारतीय व पाश्चात्य (15 Hours)
3. शब्दशक्ति व प्रतिभाविचार (15 Hours)
4. काव्याचे विविध प्रकार (15 Hours)

संदर्भ ग्रंथ

1. कुळकर्णी वा. ल., 'साहित्य स्वरूप आणि समीक्षा', मुंबई. दु. आ., 1995
2. गाडगीळ स. रा., 'काव्यशास्त्रप्रदीप', व्हीनस प्रकाशन, पुणे, 2010
3. जोग रा. श्री., 'अभिनव काव्यप्रकाश'
4. ढवळे वि. ना., 'साहित्याचे तत्त्वज्ञान', प. आ., पुणे, 1984
5. देशपांडे ग. त्र्यं., 'भारतीय साहित्यशास्त्र', मुंबई, 1980
6. पाटील गंगाधर, 'समीक्षेची नवी रूपे', मुंबई, 1982
7. यादव आनंद, 'साहित्याची निर्मिती प्रक्रिया', मेहता प्रकाशन, पुणे, 1989
8. यशवंत मनोहर, 'नवे साहित्यशास्त्र', विजय प्रकाशन, नागपूर, 2001
9. पाटणकर वसंत, साहित्यशास्त्र- स्वरूप आणि समस्या, पद्मगंधा प्रकाशन, २०११
10. पवार गो.म, हातकणंगलेकर.म.द., निवडक मराठी समीक्षा, साहित्य अकादमी प्रकाशन
11. रसाळ सुधीर, कविता आणि प्रतिमा, मौज प्रकाशन

Course Title: प्राचीन मराठी वाङ्मय (प्रारंभ – 1650)

Course Code: MAR-III.E-1

Marks: 100

Credits: 0 4

Duration: 60 hrs

Course Objective:

1. मराठी भाषेच्या उगमाच्या खुणा जाणून घेऊन प्राचीन मराठी भाषा, साहित्य आणि संस्कृती यांचा परिचय करून देणे.
2. जुन्या मराठी साहित्याच्या विकासाला हातभार लावणाऱ्या साहित्यिकांचा त्यांच्या महत्वाच्या कलाकृतींच्या आधारे परिचय करून देणे.
3. प्राचीन मराठी साहित्यातील बदलत्या प्रवृत्ती आणि प्रवाहांची ओळख करून देणे.
4. विविध पंथीय मराठी वाङ्मयाच्या लेखनप्रेरणा व स्वरूप समजावून देणे.

Learning Outcome:

1. या अभ्यासक्रमाच्या अध्ययनातून मराठी भाषेच्या उगमापासूनचा इतिहास विद्यार्थ्यांना अभ्यासता येईल.
2. प्राचीन मराठीच्या विविध कालखंडामध्ये साहित्यातील बदलत्या प्रवृत्ती आणि प्रवाह यांचा परिचय होईल.
3. विविध कालखंडातील साहित्यिक व त्यांच्या साहित्याचा परिचय विद्यार्थ्यांना करून घेता येईल.
4. प्राचीन मराठी साहित्यातील विविध साहित्यप्रकारांचा विद्यार्थ्यांना परिचय होईल.

Syllabus:

१. यादवकालीन मराठी वाङ्मय- महानुभाव पंथ, वारकरी पंथ(ज्ञानेश्वर, नामदेव,

- संत कवी- सावतामाळी, चोखामेळा, संत कवयित्री- जनाबाई, मुक्ताबाई) (15 Hours)
२. बहामनी कालीन मराठी वाङ्मय – अ. दत्त संप्रदाय
ब. ख्रिस्ती मराठी वाङ्मय (15 Hours)
३. शिवकालीन मराठी वाङ्मय (तुकाराम, रामदास आणि समकालीन) (15 Hours)
४. उपयोजित स्तर – पाठ्यपुस्तक - तुकारामाचे निवडक अभंग,
संपा. प्र.न.जोशी (15 Hours)

संदर्भ ग्रंथ

1. गोसावी, र. रा., 'महाराष्ट्रातील पाच भक्ती संप्रदाय', प्रतिमा प्रकाशन
2. जोग, रा. श्री. (संपा.), 'मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (खंड एक ते तीन)', महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे.
3. डहाके, वसंत आबाजी., 'मराठी साहित्य इतिहास आणि संस्कृती', पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई.
4. तुळपुळे, शं. गो., 'महानुभाव पंथ व त्यांचे वाङ्मय', व्हीनस प्रकाशन, पुणे.
5. देशपांडे, अ. ना., 'प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास भाग एक (महानुभाव अखेर)', व्हीनस प्रकाशन, पुणे, आ. दुसरी, जाने 1995.
6. देशपांडे, अ. ना., 'प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास भाग दुसरा (ज्ञानदेव - नामदेव)', व्हीनस प्रकाशन, पुणे, आ. दुसरी, जाने 1996.
7. देशपांडे, अ. ना., 'प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास भाग तिसरा (एकनाथ – पर्व - प्रारंभ)', व्हीनस प्रकाशन, पुणे, आ. दुसरी, मे 2002.
8. देशपांडे, अ. ना., 'प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास भाग चौथा (एकनाथ - मुक्तेश्वर)', व्हीनस प्रकाशन, पुणे, आ. पहिली, जाने 1977.
9. देशपांडे, अ. ना., 'प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास भाग पाचवा (तुकाराम - रामदास)', व्हीनस प्रकाशन, पुणे, आ. पहिली, जाने 1982.
10. नसिराबादकर, ल. रा., 'प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास', फडके प्रकाशन, कोल्हापूर.

Course Title: मराठी ललित गद्य स्वरूप आणि उपयोजन

Course Code: MAR-III.E-2

Marks: 100

Credits: 04

Duration: 60 hrs

Course Objective:

1. हा एक ललित साहित्याचा प्रकार आहे. या साहित्यप्रकाराची गुण वैशिष्ट्ये समजावून घेणे.
2. मराठी ललित गद्याचा ऐतिहासिक परामर्श घेणे.
3. सैध्दांतिक तसेच उपयोजित स्तरावर त्याचा अभ्यास करणे.
4. मराठी ललित गद्याला समृद्ध बनवणाऱ्या ललित निबंधांच्या अध्ययनातून या साहित्यप्रकारातील बदलत्या प्रवाहांचा परिचय करून देणे.

Course Outcome:

1. ललित गद्य या वाङ्मयप्रकाराची ओळख होईल.
2. सैध्दांतिक व उपयोजित स्तरावर ललित गद्याचे अध्ययन केल्यामुळे या लेखनप्रकाराचे मूल्यमापन करण्याची क्षमता विद्यार्थ्यांमध्ये निर्माण होईल.
3. मराठी ललित निबंधांचे लेखन करणाऱ्या महत्त्वाच्या लेखकांचा परिचय होईल.
4. या लेखनप्रकारातील विविध प्रवाह समजून घेता येतील.
5. ललित गद्याच्या वाचन व लेखनाची आवड निर्माण होईल.

Syllabus:

१. सैध्दांतिक स्तर - ललित गद्य स्वरूप व प्रकार (15 Hours)
२. मराठी ललित गद्य वाटचाल- स्थूल स्वरूप (15 Hours)
३. उपयोजित स्तर- पाठ्यपुस्तक , मुठीतलं आकाश- सिसिलिया कार्व्हॉल(निवडक १५ निबंधाचा समावेश)

अ. ललित निबंधाचे सौंदर्य
ब. ललित निबंधाचे आकलन

(15 Hours)

(15 Hours)

संदर्भ ग्रंथ

1. अदवन्त, म. ना., बनहट्टी, श्री. ना., 'बहुरूपी निबन्ध', सुविचार प्रकाशन मंडळ, नागपूर, 1966.
2. आचार्य, मा. ना., 'अनुषंग',
3. चौघुले, वि. शं., 'ललितगद्य ते मुक्तगद्य', मौज प्रकाशन गृह, मुंबई.
4. देसाई, स. शं., दशरथे, अनंत., 'लेखन कला परिचय', परिमल प्रकाशन, औरंगाबाद, 1998.
5. यादव, आनंद, 'ललित गद्याचे तात्त्विक स्वरूप आणि मराठी लघुनिबंधाचा इतिहास', मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे, 1996

Course Title: साहित्याभिरूचीचे स्वरूप

Course Code: MAR-III.E-3

Marks: 100

Credits: 04

Duration: 60 hrs

Course Objective:

1. विद्यार्थ्यांची वाङ्मयीन अभिरूची विकसित करणे.
2. मराठी साहित्यासंबंधी रूची निर्माण करणे.
3. विद्यार्थ्यांमध्ये साहित्यास्वाद घेण्याची विविधांगी क्षमता विकसित करणे.
4. साहित्याभ्यासातून जीवनविषयक दृष्टी विकसित करणे.
5. विविध साहित्यविषयक उपक्रमांचा प्रसार आणि नेतृत्व करणे.

Course Outcome:

1. वैयक्तिक पातळीवर आणि कौटुंबिक किंवा सामाजिक पातळीवरील वाचन संस्कृती विकसित होण्यास हातभार लागेल.
2. वाचनसंस्कृतीतून घरोघरी ग्रंथ संपदा वाढीस लागेल.
3. वैयक्तिक पातळीवरील नेतृत्व गुणांची जोपासना करण्याबरोबरच सामाजिक पातळीवरील साहित्यविषयक उपक्रमशिलता वाढीस लागेल.

Syllabus:

1. वाचनसंस्कृती आणि वाचनाचे विविध स्तर (ललित साहित्याचे वाचन, गंभीर साहित्याचे वाचन, नाटक, कादंबरी, कविता यांच्या वाचन संदर्भात, अभिवाचन) **(15 Hours)**
2. गटवार पध्दतीने विविध उपक्रमांचे आयोजन – **(15 Hours)**
अ. काव्यवाचन, कथाकथन,
ब. पारितोषिक वितरण आणि विविध पुरस्कारांची माहिती.
3. साहित्याचा सामाजिक व्यवहार - ग्रंथ प्रकाशन, ग्रंथ चर्चा, साहित्यिकांशी संवाद.

(15 Hours)

4. साहित्यविषयक उपक्रमशीलता – ग्रंथ प्रदर्शने, ग्रंथ वितरण, इ. वितरण प्रणाली

(15 Hours)

संदर्भ ग्रंथ

1. जोंधळे, महावीर., 'साहित्य आणि आविष्कार', स्वरूप प्रकाशन, औरंगाबाद, 2002.
2. पवार, गो. मा., 'साहित्यमूल्य आणि अभिरूची', साकेत प्रकाशन, औरंगाबाद.
3. पाटील, मोहन., 'ग्रामीण साहित्य आणि संस्कृती', स्वरूप प्रकाशन, औरंगाबाद.
4. पाध्ये, दिगंबर., 'साहित्य, समाज आणि संस्कृती', लोकवाङ्मय गृह, मुंबई.
5. मेश्राम, केशव., 'साहित्य संस्कृती मंथन', स्वरूप प्रकाशन, औरंगाबाद, 2004.
6. यादव, आनंद., 'साहित्याची निर्मितीप्रक्रिया', मेहता प्रकाशन, पुणे.
7. साने. ह. श्री., 'सामाजिकशास्त्रे आणि साहित्य अंतःसंबंध', प्रतिमा प्रकाशन
8. सोमण, अंजली., 'साहित्य आणि सामाजिक संदर्भ', प्रतिमा प्रकाशन, पुणे.
9. प्रकाशनविश्व, 2017
10. लोकराज्य वाचनसंस्कृती विशेषांक, 2016

Course Title: गोमंतकीय मराठी साहित्य: समीक्षा आणि संशोधन
(कविता, कथा, कादंबरी, बालसाहित्य)

Course Code: MAR-III.E-4

Marks: 100

Credits: 0 4

Duration: 60 hrs

Course Objective:

1. गोमंतकीय मराठी साहित्य वाचण्याची आवड निर्माण करणे.
2. विविध साहित्यप्रकारातील साहित्याचे वाचन व त्या त्या साहित्यप्रकारातील साहित्याची ओळख करून घेणे.
3. साहित्याची समीक्षा – विविध साहित्य प्रकारांची ओळख व समीक्षेचे विशेष समजावून घेणे.
4. साहित्य संशोधन – संशोधन स्वरूप, पद्धती व प्राथमिक संशोधनपर अभ्यासाचे महत्त्व समजावून घेता येईल.
5. निवडलेल्या विषयावर लघुशोधनिबंध वा लघुप्रकल्प लेखन तयार करून घेणे.

Course Outcome:

1. गोमंतकीय मराठी साहित्याची/साहित्यप्रकाराची विद्यार्थ्यांना ओळख होईल.
2. गोमंतकीय मराठी साहित्याचे कोणकोणत्याप्रकारे विकसन झाले, स्थित्यंतरे झाली त्याचा स्थूल परिचय विद्यार्थ्यांना होऊ शकेल.
3. वाचलेल्या गोमंतकीय मराठी साहित्यावर/पुस्तकांवर विविध मराठी वृत्तपत्रांतून, नियतकालिकांतून विद्यार्थ्यांना समीक्षणे लिहिता येतील.
4. साहित्याच्या संशोधन पद्धतीनुसार एखाद्या साहित्य प्रकारातील गोमंतकीय साहित्यावर वा पुस्तकावर लघुशोधनिबंध वा लघुप्रकल्पकार्य तयार करून घेता येतील.

Syllabus:

1. चार गोमंतकीय मराठी साहित्य प्रकाराचे आरंभापासूनचे स्वरूप **(15 Hours)**
2. समीक्षा – स्वरूप, विविध पद्धती, परीक्षण/समीक्षण **(15 Hours)**
3. लघुशोधनिबंध आणि लघुप्रकल्पकार्यासाठीचे संशोधन व त्याचे स्वरूप **(15 Hours)**

लघुशोधनिबंध वा लघुप्रकल्पकार्य - विषय

(अ) गोमंतकीय मराठी कविता

1. संत सोहिरोबानाथ अंबिये यांच्या स्फुट कवितेतील सामाजिक उपदेशाचे स्वरूप.
2. बा.भ. बोरकर यांच्या 'आनंदभैरवी' या काव्यसंग्रहातील गोमंतकीय निसर्ग.
3. गजानन रायकर यांच्या 'रंगयात्रा' या काव्यसंग्रहातील सामाजिकता

(ब) गोमंतकीय मराठी कथा

1. पं.महादेवशास्त्री जोशी यांच्या 'खडकातील पाझर' या कथासंग्रहातील संस्कारशीलतेचे स्वरूप.
2. वि.ज. बोरकर यांच्या आदिंश या कथासंग्रहातील गोमंतकीय समाजजीवन.
3. विठ्ठल गावस यांच्या 'ओझं' या कथासंग्रहातील प्रादेशिकता.

(क) गोमंतकीय मराठी कादंबरी

1. सुभाष भेण्डे यांच्या 'अंधारवाटा' या कादंबरीतील महानगरीय जीवन.
2. स.शं.देसाई यांच्या 'महापर्व' कादंबरीतील महाराणी ताराबाईची व्यक्तिरेखा.
3. माधवी देसाई यांच्या 'कथा एका राजाची' या कादंबरीतील स्त्रीजीवन.

(ड) गोमंतकीय मराठी बालसाहित्य

1. सुधाकर प्रभू यांच्या 'हे अभिमन्यूचे वारस' कादंबरिकेतील ऐतिहासिक घटनाप्रसंगांचे चित्रण.
2. निलिमा आंगले यांच्या 'पऱ्यांचा देश' या संग्रहातील बालकवितेचे विशेष.
3. अवधूत कुडतरकर यांच्या 'जंतर मंतर छू' मधील अद्भुत वातावरण.

संदर्भ ग्रंथ

1. अडसूळ श्रीकृष्ण, 'गोमंतकीय मराठी साहित्य आशय आणि आविष्कार', शब्दालय प्रकाशन, श्रीरामपूर, 2013

2. अडसूळ श्रीकृष्ण (संपा.), 'गजानन रायकर यांचे साहित्य – स्वरूप आणि मीमांसा', मराठी विभाग-चौगुले कॉलेज प्रकाशन, मडगाव, 2013
3. घवी रवींद्र, श्रीकांत कासकर (संपा.), 'स्वातंत्र्योत्तर गोमंतकीय मराठी कथा', गोमंतक साहित्य सेवक मंडळ प्रकाशन, पणजी, 2006
4. घवी रवींद्र, 'मागोवा: गोमंतकीय मराठी साहित्यिकांचा', राजहंस वितरण, पणजी, 1998
5. तडकोड सु.म.(संपा.), 'नरेंद्र बोडके यांची समग्र कविता', शारिवा प्रकाशन, पुणे, 2012
6. नाडकरणी एस्.एस्., कोमरपंत सोमनाथ (संपा.), 'गोमंतकीय मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (खंड-2)', गोमंतक मराठी अकादमी प्रकाशन, पणजी, 2003
7. प्रभुदेसाई वि. बा., घवी रवींद्र (संपा.), 'गोमंतकीय मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (खंड-1)', गोमंतक मराठी अकादमी प्रकाशन, पणजी, 2003
8. बोडके नरेंद्र (संपा.), 'गोमंतकीय मराठी कवितेचे अर्धशतक 1960-2010', नंदिनी प्रकाशन, पुणे, 2010

S.Y.B.A (Semester - IV)

Course Title: रसविचार आणि समीक्षाविचार

Course Code: MAR-IV.C-6

Marks: 100

Credits: 04

Duration: 60 hrs

Course Objective:

1. प्राचीन भारतीय साहित्यशास्त्रातील रससंकल्पना समजावून घेणे.
2. साहित्याभ्यासात असलेले रससौंदर्याचे महत्त्व ध्यानात घेणे.
3. साहित्यातील समीक्षेचे महत्त्व ध्यानात आणून देणे.
4. विविध समीक्षा पद्धतींद्वारे एखाद्या पुस्तकाचे समीक्षण करणे.

Course Outcome:

1. रसविचार समजावून घेतल्याने समीक्षेसाठी आवश्यक ती दृष्टी येईल.
2. साहित्याच्या सौंदर्यातील रसविचाराचे महत्त्व ध्यानात येईल.
3. वेगवेगळ्या समीक्षा पद्धतीचा अभ्यास होईल.
4. निवडलेल्या वाङ्मयप्रकारातील एखाद्या ग्रंथाचे परीक्षण करणे शक्य होईल.

Syllabus:

१. 'रस' - स्वरूप व सिद्धांतन	(15 Hours)
२. रसनिष्पत्तिविषयक विविध उपपत्ती व आधुनिकांचे रसविवेचन	(15 Hours)
३. समीक्षा – संकल्पना, प्रयोजन, स्वरूप	(15 Hours)
४. विविध समीक्षा पद्धती- (समाजशास्त्रीय समीक्षा, मानसशास्त्रीय समीक्षा, स्त्रीवादी समीक्षा, चरित्रात्मक समीक्षा, आस्वादक समीक्षा.)	(15 Hours)

संदर्भ ग्रंथ

1. कुळकर्णी वा. ल., 'साहित्य स्वरूप आणि समीक्षा', मुंबई, 1995

2. गाडगीळ गंगाधर., 'खडक आणि पाणी,' उत्कर्ष प्रकाशन, पुणे, 2003
3. गाडगीळ स. रा., 'काव्यशास्त्रप्रदीप', व्हीनस प्रकाशन, पुणे , 2010
4. गोडबोले, एन्., 'साहित्य समीक्षा: स्वरूप आणि विकास', व्हीनस प्रकाशन, पुणे, 1981
5. जोग रा. श्री., 'अभिनव काव्यप्रकाश', मौज प्रकाशन, मुंबई, 2008
6. दादेगावकर पद्माकर., 'रसचर्चा', पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई, 1994
7. देशपांडे ग. त्र्यं., 'भारतीय साहित्यशास्त्र', मुंबई, 1980
8. देशपांडे, माधव., 'साहित्य साधन', कॉन्टिनेंटल प्रकाशन, पुणे, 1961
9. पाटणकर वसंत., 'साहित्यशास्त्र', पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे, 2006
10. यशवंत मनोहर, 'नवे साहित्यशास्त्र', विजय प्रकाशन, नागपूर, 2001
11. पाटणकर वसंत, साहित्यशास्त्र- स्वरूप आणि समस्या, पद्मगंधा प्रकाशन, २०११
12. गोखले.म.वि., साहित्यरंग, श्रध्दा प्रकाशन,पुणे

Course Title: प्राचीन मराठी वाङ्मय (1651- 1818)

Course Code: MAR-IV.E-5

Marks: 100

Credits: 0 4

Duration: 60 hrs

Course Objective:

1. प्राचीन मराठी भाषा, साहित्य आणि संस्कृती यांचा परिचय करून देणे.
2. जुन्या मराठी साहित्याच्या विकासाला हातभार लावणाऱ्या साहित्यिकांचा त्यांच्या महत्त्वाच्या कलाकृतींच्या आधारे परिचय करून देणे.
3. प्राचीन मराठी साहित्यातील बदलत्या प्रवृत्ती आणि प्रवाहांची ओळख करून देणे.

Course Outcome:

1. या अभ्यासक्रमाच्या अध्ययनातून जुन्या मराठी साहित्याचा विद्यार्थ्यांना परिचय होईल.
2. प्राचीन मराठीच्या विविध कालखंडांमध्ये साहित्यातील बदलत्या प्रवृत्ती आणि प्रवाह यांचा परिचय होईल.
3. विविध कालखंडातील साहित्यिक व त्यांच्या साहित्याचा परिचय विद्यार्थ्यांना करून घेता येईल.
4. प्राचीन मराठी साहित्यातील विविध साहित्यप्रकारांचा विद्यार्थ्यांना परिचय होईल.

Syllabus:

१. मराठीतील पंडिती काव्य: प्रेरणा, स्वरूप आणि परंपरा(मुक्तेश्वर, वामन पंडित, (15 Hours)
रघुनाथ पंडित, श्रीधर, मोरोपंत)
२. मराठीतील शाहिरी काव्य: स्वरूप व प्रकार(अनंतफंदी, होनाजी बाळा, राम जोशी,
प्रभाकर, परशराम) (15 Hours)
३. मराठीतील बखर वाङ्मय(शिवपूर्वकाल, शिवकाल, पेशवेकाल) (15 Hours)
४. उपयोजित स्तर – पाठ्यपुस्तक: पैजण- म.ना. अदवंत(निवडक कवी व कविता)
(15 Hours)

संदर्भ ग्रंथ

1. अदवंत, म. ना., 'पैंजण', साहित्य प्रसार केंद्र, नागपूर, सहा. आ, 2013
2. ग्रामोपाध्ये, गं. ब., 'मराठी बखरगद्याचा पुनर्विचार', मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे, 1986
युनिव्हर्सल पब्लिकेशन्स, कोल्हापूर.
3. जोग, रा. श्री. (संपा.), 'मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (खंड तीन ते पाच)', महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे, 1965
4. डहाके, वसंत आबाजी., 'मराठी साहित्य इतिहास आणि संस्कृती', पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई, 2006
5. नसिराबादकर, ल. रा., 'प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास', फडके प्रकाशन, कोल्हापूर, 1994
6. वाटवे, के. ना., 'प्राचीन मराठी पंडितीकाव्य', जोशी आणि लोखंडे प्रकाशन, पुणे, 1964
7. हेरवाडकर, र. वि., 'मराठी बखर', व्हीनस प्रकाशन, पुणे, 1957
8. धोंड.म.वा, 'मन्हाटी लावणी', मौज प्रकाशन, पुणे, १९५६.
9. म्हांबरे स्नेहा, 'गोमंतकीय शाहीर गोंजी नाईक यांचे वाङ्मय आणि बंदिरवाडा- साखळी.'

Course Title: प्रवासवर्णन: एक अभ्यास

Course Code: MAR-IV.E-6

Marks: 100

Credits: 0 4

Duration: 60 hrs

Course Objective:

1. या साहित्यप्रकाराची गुणवैशिष्ट्ये समजावून घेणे.
2. मराठी प्रवासवर्णनांचा स्थूल परिचय करून देणे.
3. सैद्धांतिक तसेच उपयोजित स्तरावर या प्रकाराचा अभ्यास करणे.
4. काही निवडक प्रवासवर्णनांच्या अध्ययनातून या साहित्यप्रकारातील बदलत्या प्रवाहांचा परिचय करून देणे.

Course Outcome:

1. प्रवासवर्णन या वाङ्मयप्रकाराची ओळख होईल.
2. सैद्धांतिक व उपयोजित स्तरावर प्रवासवर्णनांचे अध्ययन केल्यामुळे या लेखनप्रकाराचे मूल्यमापन करण्याची क्षमता विद्यार्थ्यांमध्ये निर्माण होईल.
3. मराठी प्रवासवर्णनांचे लेखन करणाऱ्या महत्त्वाच्या लेखकांचा परिचय होईल.
4. या लेखनप्रकारातील बदलते प्रवाह समजून घेता येतील.
5. या लेखनप्रकाराचे बदलते स्वरूप समजून घेता येईल.
6. प्रवासवर्णनाच्या वाचन व लेखनाची आवड निर्माण होईल.

Syllabus:

1. सैद्धांतिक स्तर- प्रवासवर्णन: प्रेरणा, स्वरूप व घटक **(15 Hours)**
2. मराठी प्रवासवर्णन वाटचाल - स्थूल स्वरूप **(15 Hours)**
3. उपयोजित स्तर - भिंगरीचे पाय- उषा पाणंदीकर **(15 Hours)**
4. निवडक प्रवासवर्णनाचे वाचन, चर्चा आणि मूल्यांकन, प्रवासानुभव लेखन **(15 Hours)**

संदर्भ ग्रंथ

1. अडसूळ, श्रीकृष्ण.,(संपा.), 'उषा पाणंदीकरांची प्रवासवर्णने स्वरुप आणि चिकित्सा', गोमंतक मराठी अकादमी, 2009
2. देसाई, स. शं., दशरथे, अनंत., 'लेखन कला परिचय', परिमल प्रकाशन, औरंगाबाद, 1998.
3. कुलकर्णी, गो. म., (संपा), 'मराठी वाङ्मयाचा इतिहास', महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे, पृ. 213, 1991
4. सावंत, वसंत., 'प्रवासवर्णनः एक वाङ्मयप्रकार', महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळ, मुंबई, 1987

Course Title: कार्यक्रम संयोजन व संचालन कौशल्य

Course Code: MAR-IV.E-7

Marks: 100

Credits: 04

Duration: 60 hrs

Course Objective:

1. विद्यार्थ्यांमध्ये संयोजन व संचालनाचे कौशल्य विकसित करणे.
2. कार्यक्रमाची आखणी व अन्य तयारी याविषयीची कौशल्ये आत्मसात करणे.
3. व्यक्तिमत्त्व विकास साधणे.
4. विद्यार्थ्यांमध्ये विविधांगी कलागुण विकसित करून त्यांची जीवनविषयक दृष्टी विकसित करणे.
5. विविध साहित्यविषयक उपक्रमांचा प्रसार आणि नेतृत्व करणे.

Course Outcome:

1. या क्षेत्रामध्ये रोजगाराची संधी उपलब्ध होईल.
2. स्वयंरोजगाराच्या दृष्टीने या दोन्ही प्रकारांचे महत्त्व पटवून देणे.
3. वैयक्तिक पातळीवरील नेतृत्व गुणांची जोपासना करण्याबरोबरच सामाजिक पातळीवरील साहित्यविषयक उपक्रमशिलता वाढीस लागेल.

Syllabus:

1. कार्यक्रमाची पूर्वतयारी , कार्यक्रमाची आखणी व अन्य पूरक तयारी (15 Hours)
2. सूत्रसंचालनाचे स्वरूप, वैशिष्ट्ये व प्रकार (15 Hours)
3. सूत्रसंचालनाचे तंत्र व सूत्रसंचालकाची भूमिका (15 Hours)
4. संहिता लेखन व वाचन, कार्यक्रमाची प्रसिद्धी (15 Hours)

संदर्भ ग्रंथ

1. उपयोजित मराठी - 'डॉ. गं. ना. जोगळेकर कृतज्ञताग्रंथ', मोडक केतकी आणि इतर., पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे, 2012
2. गडकरी, माधव., 'सभेत कसे बोलावे', क्षितीज प्रकाशन, मुंबई, 1989
3. घाणेकर – थत्ते, ऋचा., 'असे करावे सूत्रसंचालन', अक्षय्य प्रकाशन, पुणे, 2012
4. पंडित, माधव., 'त्रिवेध', प्रकाशन, मडगाव, 2008
5. पाटील, के आर., 'सूत्रसंचालन कसे करावे?', ज्ञानसंवर्धन प्रकाशन, कोल्हापूर, 2014
6. बागडे आचार्य, 'कार्यक्रमाचे प्रभावी संयोजन आणि सूत्रसंचालन', परफेक्ट इव्हेंट मॅनेजमेंट, साकेत प्रकाशन, पुणे, 2016
7. मिरजकर श्यामसुंदर, सूत्रसंचालन एक प्रयत्नसाध्य कला, नाम-नालंदा प्रकाशन

Course Title: गोमंतक आणि कोकण या प्रदेशातील लोककला

Course Code: MAR-IV.E-8

Marks: 100

Credits: 04

Duration: 60 hrs

Course Objective:

1. लोककलांच्या अभ्यासाचे महत्त्व ध्यानात आणून देणे.
2. गोमंतकीय लोककलांच्या अभ्यासाविषयीची आवड निर्माण करणे.
3. कोकणातील लोककलांचा परिचय करून घेणे.
4. गोमंतक आणि कोकण या प्रदेशातील लोककलांतील साम्यभेदांचा शोध घेणे.

Course Outcome:

1. लोककलांच्या परिचयातून लोकसाहित्याचा अभ्यास होईल.
2. गोमंतकीय लोककलांच्या परिचया बरोबरच त्यांचा अभ्यास करणे शक्य होईल.
3. कोकणातील लोककलांचा परिचय होईल.
4. गोमंतक आणि कोकणातील लोककलांत आढळणारे साम्यभेद शोधण्यातून सांस्कृतिक अनुबंध निर्माण होईल.

Syllabus:

१. लोकसाहित्याच्या अभ्यासाचे महत्त्व व स्वरूप (15 Hours)
२. गोमंतकीय लोककला- धालो, जागर, मांड, तालगडी, झाडो, शिवोड आणि रणमाले (15 Hours)
३. कोकणातील लोककला- दशावतार, चित्रकथी, कळसुत्री बाहुल्या, नमन, जाखडी, पांगुळ, धालोत्सव (15 Hours)
४. गोमंतक आणि कोकणातील लोककलांचा सांस्कृतिक साम्यसंबंध (15 Hours)

संदर्भ ग्रंथ

1. कुबल रमेश, 'लोकसाहित्याचे अंतरंग', शब्दालय प्रकाशन, श्रीरामपूर, 2014
2. खेडेकर विनायक, 'लोकसरिता', कला आणि संस्कृती संचालनालय, 1993
3. तापस - राजापुणे पुष्पलता, 'कोकणातील लोककला', शब्दालय प्रकाशन, 2014
4. नायक काशिनाथ दामोदर, 'गोमंतकीय संस्कृतीची जडणघडण', गोमंतक विद्यानिकेतन प्रकाशन, 1980
5. पैंगिणकर, अजित., 'काणकोणची लोककला एक दायज', काणकोण अनुजित प्रकाशन, 2001
6. माने वसुधा, 'गोमंतकातील धालो', 1964
7. सातोस्कर बा.द., 'गोमंतक प्रकृती आणि संस्कृती', खंड-1 व खंड -2, 1979
8. सुखटणकर ज.स. - 'रुपड्यांची रुपककथा', 1970
9. व्यवहारे शरद, सिंह.आर.बी, लोकसाहित्य: रंग आणि रेखा, विश्वभारती प्रकाशन, नागपूर.
10. मांडे प्रभाकर, लोकसाहित्याचे स्वरूप, गोदावरी प्रकाशन, अहमदनगर, २०१७
11. म्हांबरे स्नेहा, गोव्यातील धालो या लोकनाट्य कलाप्रकाराचा चिकित्सक अभ्यास, शुभश्री प्रकाशन, सांगोल्डा.

T.Y.B.A (Semester - V)

Course Title: व्याकरण

Course Code: MAR-V.C-7

Marks: 100

Credits: 04

Course Objectives:

1. एक स्वतंत्र विषय म्हणून व्याकरणाकडे पाहण्याची जाणीव निर्माण करणे.
2. मराठी व्याकरण परंपरेचा परिचय करून देणे.
3. व्याकरणातील पायाभूत संकल्पनांच्या अभ्यासाचे महत्त्व पटवून देणे.
4. भाषाभ्यासाला व्याकरणाचा अभ्यास कसा साहाय्यभूत ठरतो ते पाहणे.

Learning Outcome:

1. व्याकरण या विषयाची विद्यार्थ्यांना स्वतंत्रपणे ओळख होईल.
2. मराठी व्याकरणाची परंपरा समजू शकेल.
3. व्यावहारिक लेखन, प्रसारमाध्यमांसाठीचे लेखन व्याकरणविषयक नियमांनी करणे शक्य होईल.
4. व्याकरणाच्या अभ्यासामुळे ग्रंथ लेखन, कार्यालयीन लेखन, माध्यमांसाठीचे लेखन इ. रोजगाराची संधी मिळेल.

Syllabus:

१. व्याकरण- व्याख्या, व्याकरणाच्या अभ्यासाचे महत्त्व, मराठीतील व्याकरण परंपरेची ओळख **(15 hours)**
२. वर्णविचार व संधी- वर्णांचे प्रकार, वर्णांचे वर्गीकरण: - एक स्थूल परिचय
संधी - संधीचे प्रकार; स्वरसंधी, व्यंजनसंधी, विसर्गसंधी **(15 hours)**
३. शब्दविचार- शब्दांचा विकारी व अविकारी जातीलिंग, वचन. **(15 hours)**
४. शब्दविकरण- विभक्ती विचार(स्वरूप व वादविवादासह अभ्यास) व
समास- (अव्ययीभाव समास, तत्पुरुष समास, द्वंद्व समास, बहुव्रीही समास) **(15 hours)**

संदर्भ ग्रंथ:

1. गोविलकर लीला, 'मराठीचे व्याकरण', मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे, 2006
2. दामले मो. के., 'शास्त्रीय मराठी व्याकरण', देशमुख आणि कं., पुणे, 1970
3. भागवत श्रीपाद, 'मराठी व्याकरण', विद्याभारती प्रकाशन, लातूर, 1980
4. मंगरूळकर अरविंद, 'मराठीच्या व्याकरणाचा पुनर्विचार', पुणे विद्यापीठ, पुणे, 1978
5. वाळंबे मो.रा., 'सुगम मराठी व्याकरण लेखन', नितीन प्रकाशन, पुणे, 2011
6. शहा के.पी., 'मराठी व्याकरण', ओम पब्लिकेशन्स, कोल्हापूर, 2012
7. हिरेमठ राजशेखर, मराठी व्याकरण परिचय, मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे
8. काळे कल्याण, पुंडे दत्तात्रय, व्यावहारिक मराठी, निराली प्रकाशन
9. होलसुरकर सुरेखा, मराठी व्याकरण लेखन परिचय, अकेडेमिक इंडिया प्रकाशन, नवी दिल्ली, २०१३
10. कुलकर्णी खंडेराव, मराठी व्याकरण स्वरूप व चिकित्सा, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे, २०१९

Course Title: मराठी वाङ्मयाचे सांस्कृतिक स्वरूप

Course Code: MAR-V.E-9

Marks: 100

Credits: 0 4

Course Objective:

1. संस्कृती आणि साहित्य यातील परस्पर संबंध समजावून देणे.
2. इंग्रजांच्या आगमनामुळे सांस्कृतिक जीवनात झालेल्या स्थित्यंतरांचा परिचय करून देणे.
3. सामाजिक, शैक्षणिक व सांस्कृतिक क्षेत्राच्या विकासामध्ये योगदान देणाऱ्या व्यक्ती व संस्था यांच्या कार्याचा परिचय करून देणे.
4. साहित्यक्षेत्रातील नवीन प्रेरणा व प्रवाहांचा परिचय करून देणे.

Learning Outcome:

1. समाजाच्या विकासामध्ये साहित्य आणि संस्कृती यांच्यातील स्थित्यंतरे कशी कारणीभूत ठरतात यांचा विद्यार्थ्यांना परिचय होईल.
2. इंग्रजांच्या आगमनामुळे साहित्य आणि समाज यांच्यावर झालेले परिणाम समजून घेता येतील.
3. सामाजिक आणि सांस्कृतिक क्षेत्रात आवड निर्माण होईल.
4. सामाजिक आणि सांस्कृतिक क्षेत्रात कार्य करणाऱ्या संस्थातून रोजगार संधी

Syllabus:

1. संस्कृती , व्याख्या व स्वरूप- साहित्य आणि संस्कृती यांचा परस्पर संबंध (15 hours)
2. अव्वल इंग्रजी कालखंडातील - सांस्कृतिक बदलाचा साहित्यावरील परिणाम -
  - I. सांस्कृतिक, सामाजिक - परमहंस सभा, आर्य समाज, प्रार्थना समाज, ब्राह्मो समाज, सत्यशोधक समाज
  - II. शैक्षणिक - एलफिस्टन, मे. कॅंडी, बोर्ड ऑफ एज्युकेशन, दक्षिणा प्राईज कमिटी (15 hours)
3. 1874-1920 या कालखंडातील साहित्य निर्मितीमागील प्रेरणा व प्रवृत्ती - विष्णुशास्त्री चिपळूणकर, गो.ग.आगरकर, लोकमान्य टिळक यांचे सामाजिक

व सांस्कृतिक कार्य- सुधारणावादाच्या संदर्भात

(15 hours)

4. 1920 - 1960 या कालखंडातील बदलत्या विचार प्रवाहांचा मराठी साहित्यावर पडलेला प्रभाव (माक्सवाद, समाजवाद आणि गांधीवाद)

(15 hours)

संदर्भ ग्रंथ

1. कऱ्हाडे सदा, 'अर्वाचीन मराठी साहित्याची सांस्कृतिक पार्श्वभूमी', लोकवाडमय गृह, मुंबई, 1981
2. कुलकर्णी कृ.भि, 'आधुनिक मराठी गद्याची उत्क्रांती', मुंबई मराठी ग्रंथ संग्रहालय, मुंबई, 1956
3. जोशी महादेवशास्त्री, 'भारतीय संस्कृतिकोश', भारतीय संस्कृतीकोश मंडळ, पुणे, 1979
4. जोशी लक्ष्मणशास्त्री, 'मराठी विश्वकोश', महाराष्ट्र राज्य साहित्य संस्कृती मंडळ, मुंबई, 1986
5. श्री.जोग रा.,(संपा.) 'मराठी वाडमयाचा इतिहास खंड तिसरा', महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे, 1999
6. श्री.जोग रा.,(संपा.) 'मराठी वाडमयाचा इतिहास खंड चौथा', महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे, 1999
7. श्री.जोग रा.,(संपा.) 'मराठी वाडमयाचा इतिहास खंड पाचवा (भाग पहिला व दुसरा)', महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे, 1999
8. रा. ग. जाधव,(संपा.) 'मराठी वाडमयाचा इतिहास खंड सातवा (भाग पहिला)', महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे, 2009
9. मालशे स.गं, 'साहित्य – सिध्दांत', महाराष्ट्र राज्य साहित्य संस्कृती मंडळ, मुंबई, 1982

Course Title: आत्मचरित्र: साहित्यप्रकार आणि उपयोजन

Course Code: MAR-V.E-10

Marks: 100

Credits: 04

Course Objective:

1. आत्मचरित्र या वाङ्मयप्रकाराच्या व्याख्या व स्वरूप समजावून घेणे.
2. मराठीतील आत्मचरित्रपर वाङ्मयाचा स्थूल परिचय करून घेणे.
3. आत्मचरित्रपर वाङ्मयाच्या प्रेरणा, घटक व विशेषांची माहिती करून देणे.
4. उपयोजित आत्मचरित्राच्या अभ्यासामुळे आत्मचरित्राच्या मूल्यमापनासाठी आवश्यक असलेली मनोभूमिका तयार करणे.

Learning Outcome:

1. आत्मचरित्रपर साहित्याच्या वाचनाची आणि लेखनाची गोडी विद्यार्थ्यांच्या मनात निर्माण होईल.
2. नियतकालिके आणि प्रसारमाध्यमांसाठी आत्मपर लेखन करता येईल.
3. आत्मचरित्रपर साहित्याचे विविध माध्यमांतून परीक्षण करणे शक्य होईल.
4. आत्मचरित्र लिहून घेता येईल. संपादकीय संस्कार करता येईल.

Syllabus:

1. साहित्यप्रकाराची संकल्पना व आत्मचरित्र **(15 hours)**
2. आत्मचरित्र: संकल्पना, स्वरूप व व्याख्या **(15 hours)**
3. मराठीतील आत्मचरित्रपर वाङ्मयाचा स्थूल परिचय **(15 hours)**
4. उपयोजित आत्मचरित्राचा विविधांगी / सूक्ष्म अभ्यास - चाकाची खुर्ची, नासिमा हर्जुक **(15 hours)**

संदर्भ ग्रंथ

1. कऱ्हाडे सदा, 'चरित्र आणि आत्मचरित्र', लोकवाङ्मयगृह प्रकाशन, मुंबई, 1976

2. कुलकर्णी अनंत अनिरुद्ध, 'प्रदक्षिणा खंड 1', कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन, पुणे, 2002
3. कुलकर्णी अनंत अनिरुद्ध, 'प्रदक्षिणा खंड 2', कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन, पुणे, 2004
4. जाधव रा.ग., 'मराठी वाङ्मयाचा इतिहास खंड 7', (संपा) महाराष्ट्र साहित्य परिषद प्रकाशन, पुणे, 2011
5. जोशी अ.म., 'चरित्र – आत्मचरित्र', सुविचार प्रकाशन, धंतोली, 1965
6. देशपांडे अ.ना., 'आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास भाग 2', (संपा.) व्हीनस प्रकाशन, पुणे, 1979
7. मोराळे महालक्ष्मी, 'आत्मचरित्रात्मक कादंबरी', पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे, 2010
8. यादव आनंद, 'आत्मचरित्रमीमांसा', मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे, 2014

Course Title: पत्रकारिता: स्वरूप आणि कौशल्ये

Course Code: MAR-V.E-11

Marks: 100

Credits: 0 4

Course Objective:

1. पत्रकारिता म्हणजे काय? तिची उपयुक्तता समजावून देणे.
2. पत्रकारितेतील लेखनकौशल्ये समजावून देणे.
3. पत्रकारितेचे स्वरूप व्याख्या व प्रकार समजावून देणे.
4. पत्रकारितेसाठी आवश्यक गुणकौशल्यांचे ज्ञान करून देणे.

Learning Outcome:

1. पत्रकारितेतील लेखनकौशल्यांचा परिचय होईल.
2. विविध प्रसारमाध्यमांतून लेखन करता येईल.
3. स्वतःचे साप्ताहिक / मासिक काढणे शक्य होईल.
4. विविध प्रसारमाध्यमात पत्रकार व संपादक म्हणून रोजगार संधी.

Syllabus:

1. पत्रकारिता : स्वरूप, संकल्पना व वाटचाल **(15 hours)**
2. बातमी: व्याख्या स्वरूप, बातमी आणि बातमीपत्र लेखन **(15 hours)**
3. वृत्तपत्रीय लेखन: (वाचकांचा पत्रव्यवहार, लेख, स्तंभलेखन, सदरलेखन, अग्रलेख) **(15 hours)**
4. इलेक्ट्रॉनिक पत्रकारिता (सामाजिक प्रसारमाध्यमे) **(15 hours)**

संदर्भ ग्रंथ

1. अकलूजकर प्रसन्नकुमार, 'फीचर रायटिंग', श्रीविद्या प्रकाशन, पुणे, 2008
2. कुलकर्णी एस. के., 'बातमीदारी', विद्या प्रकाशन गृह, पुणे, 2001
3. गर्गे स.मा., 'पत्रकार आणि पत्रकारिता', मानसन्मान प्रकाशन, पुणे, 1990
4. ताम्हणे चन्द्रकान्त, 'वार्ता संकलन', पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई, 2003

5. देशपांडे ए.व्ही., 'मराठी पत्रकारिता', सुखद सौरभ प्रकाशन, सातारा, 2008
6. पाध्ये प्रभाकर, 'पत्रकारितेची मूलतत्त्वे', (अनुवाद : परांजपे प्र.ना, परांजपे वसुधा), मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे, 2007
7. माळी सुनील, 'बातमीदारी', राजहंस प्रकाशन, पुणे, 2008
8. लांडगे संजय, 'उपयोजित मराठी', दिलीपराज प्रकाशन प्रा. लि., पुणे, 2011
9. लेले रा.का., 'मराठी वृत्तपत्रांचा इतिहास', कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन, पुणे, 2000
10. पिंगळे किरण नामदेव, (संपा), 'संवाद कौशल्ये आणि प्रसारमाध्यमे', शब्दश्री प्रकाशन, पुणे, 2015

Course Title: भाषिक कौशल्ये आणि व्यक्तिमत्त्व विकास

Course Code: MAR-V.E-12

Marks: 100

Credits: 04

Course Objective:

1. व्यक्तिमत्त्व विकासात असलेल्या भाषिक कौशल्याचा परिचय करून घेणे.
2. जनसंपर्कात भाषिक कौशल्याचे महत्त्व कसे असते ते समजावून घेणे.
3. व्यक्तिमत्त्व विकासाचे संवर्धन ज्या घटकांमुळे होऊ शकते त्या घटकांचा अभ्यास करणे.
4. भाषिक कौशल्यांचा अभ्यास व सादरीकरणामुळे व्यक्तिमत्त्वात होणाऱ्या बदलांची जाणीव करून देणे.

Learning Outcome:.

1. विविध भाषिक कौशल्यांमुळे व्यक्तिमत्त्वाचा विकास होईल.
2. समाजाचे प्रश्न समजावून घेऊन त्यावर लेखन करता येईल.
3. विविध स्पर्धा परीक्षांना बसता येईल.
4. प्रशासकीय क्षेत्रात नोकरीची संधी उपलब्ध होईल.

Syllabus:

1. भाषिक कौशल्यांचे स्वरूप व महत्त्व - श्रवण, वाचन, आकलन, लेखन भाषण व संभाषण
(15 hours)
2. जनसंपर्कात भाषिक कौशल्यांचे महत्त्व आणि इतर भाषिक कौशल्ये - उच्चारण निवेदन,
अभिवाचन, भाषाशैली, देहबोली.
(15 hours)
3. व्यक्तिमत्त्व विकासाचे महत्त्व - कलागुणांची जोपासना, समाजविकासाची जाणीव, नेतृत्व
गुणांची जोपासना.
(15 hours)
4. अन्य भाषिक कौशल्ये - अवतरणे, सुभाषित व सुविचार, ग्रंथांचे संदर्भोल्लेख इ.
(15 hours)

संदर्भ ग्रंथ

1. देसाई रवींद्र, 'प्रभावी भाषणकला', प्रफुल्लता प्रकाशन, पुणे, 2004
2. देशपांडे पु.ल., 'रेडियोवरील भाषणे', मौज प्रकाशन, पुणे, 1980
3. पेंडसे अंजली, 'देहबोली', नीलकंठ प्रकाशन, पुणे, 2004
4. नसिराबादकर ल.रा., 'व्यावहारिक मराठी', फडके प्रकाशन, कोल्हापूर, 2008
5. माळी सुनील, 'बातमीदारी', राजहंस प्रकाशन, पुणे, 2008
6. साने र.य., 'लेखनमित्र', विद्या विकास पब्लिशर्स प्रा.लि. नागपूर, 2007

Course Title: मराठी पथनाट्य: स्वरूप व सादरीकरण

Course Code: MAR-V ID-1

Marks: 100

Credits: 0 4

Course Objective:

1. पथनाट्य या नाट्यप्रकारांचा परिचय होईल.
2. या नाट्यप्रकाराला असलेले वाडमयमूल्य, प्रयोगमूल्य व नाट्यमूल्य अभ्यासणे शक्य होईल.
3. पथनाट्य लेखनातील विविध घटकांचा परिचय होईल.
4. पथनाट्य लेखन व परीक्षणाविषयीची आवड निर्माण होईल.
5. पथनाट्य सादर करण्याची सवय होईल.

Learning Outcome:

1. पथनाट्य या नाट्यप्रकाराची एक वाडमयप्रकार व कलाप्रकार म्हणून ओळख होईल.
2. पथनाट्याचे लेखन करता येईल.
3. पथनाट्य सादरीकरण करता येईल.
4. या नाट्यप्रकाराचे मूल्यमापन करण्याची क्षमता निर्माण होईल.
5. नाटक लेखनाची आवड निर्माण होईल.

Syllabus:

1. नाटक साहित्यप्रकार, पथनाट्य: स्वरूप व घटकांतर्गत अभ्यास **(15 hours)**
2. पथनाट्य – अ. संहिता लेखनाचे स्वरूप **(15 hours)**
ब. प्राथमिक लेखन, वाचन, गटचर्चा, सुधारित लेखन
3. पथनाट्य - समीक्षण **(15 hours)**
4. पथनाट्य- गटवार सादरीकरण **(15 hours)**

संदर्भ ग्रंथ

1. कानडे मु.श्री., 'नाट्यशोध', नीहारा प्रकाशन, पुणे – 1987.

2. काळे के.ना व इतर, 'मराठी रंगभूमी नाटक, घटना आणि परंपरा', मराठी साहित्यसंघ, मुंबई - 1971.
3. कुलकर्णी गो.म., 'मराठी नाट्यसृष्टी', मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे -30
4. गणोरकर प्रभा., उहाके वसंत आबाजी व इतर (संपा), 'वाङ्मयीन संज्ञा – संकल्पना कोश', पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई – 2001.
5. नाईक राजीव, भोळे प्रवीण, 'भारतीय प्रयोग कलांचा परिचय व इतिहास – नाट्य', लोकवाङ्मयगृह, मुंबई – 2010.
6. सरदेसाई माया, 'भारतीय रंगभूमीची परंपरा', स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे – 1996.

T.Y.B.A (Semester - VI)

Course Title: भाषाविज्ञान

Course Code: MAR-VI.C-8

Marks: 100

Credits: 04

Course Objectives:

1. भाषाविज्ञान, विज्ञान म्हणून स्वरूप समजावून घेणे.
2. भाषेच्या उत्पत्तीविषयक सिद्धांतनाचा परिचय करून घेणे.
3. प्रमाणभाषा व बोलीभाषांच्या अभ्यासाच्या पद्धती अभ्यासणे.
4. भाषाविज्ञानाच्या दृष्टीने मराठीची पूर्वपीठिका समजावून घेणे.

Learning Outcomes:

1. भाषेकडे वैज्ञानिक दृष्टीने पहाणे शक्य होईल.
2. भाषांचा तुलनात्मक अभ्यास करता येईल.
3. शब्दकोश तयार करता येतील.
4. भाषाभ्यास करणाऱ्या संस्थातून नोकरीची संधी उपलब्ध होईल.

Syllabus:

1. भाषा आणि भाषाविज्ञान **(15 hours)**
- भाषा व्याख्या व स्वरूप, भाषेच्या विविध अवस्था- आंगिक हावभावाची, दृश्यचिन्हांची, लिपिबद्ध, मौखिक, इ. भाषेचे उपपत्तीविषयक सिद्धांत (निवडक – 5)
2. भाषाभ्यासपद्धती **(15 hours)**
- ऐतिहासिक, वर्णनात्मक व सामाजिक
3. मराठीची पूर्वपीठिका **(15 hours)**
आर्यभाषा, आंतर-बहिर्वर्तुळ सिद्धांत, संस्कृत-प्राकृत- महाराष्ट्री- मराठी असा प्रवासाभ्यास
4. प्रमाणभाषा व बोलीभाषा **(15 hours)**
- स्वरूप, विशेष व प्रकार, मराठीच्या प्रमुख बोलींचा अभ्यास- मालवणी, चित्पावनी, आगरी

संदर्भ ग्रंथ

1. कालेलकर ना.गो., 'भाषा आणि संस्कृती', मौज प्रकाशन गृह, मुंबई, 2012
2. कालेलकर ना.गो., 'भाषा इतिहास आणि भुगोल', मौज प्रकाशन गृह, मुंबई, 1985
3. कुलकर्णी कृ.पा., 'मराठी भाषा उद्गम आणि विकास', मोर्डन बुक डिपोट प्रकाशन, 1973
4. केळकर अशोक, 'वैखरी', मॅजेस्टिक बुक प्रकाशन, मुंबई, 1983
5. गजेंद्रगडकर न., 'भाषा आणि भाषाशास्त्र', व्हिनस प्रकाशन, पुणे, 1991
6. गोविलकर लिला, 'वर्णनात्मक भाषाविज्ञान', आरती प्रकाशन, डोंबीवली, 1992
7. ग्रामोपाध्ये ग., 'भाषाविचार आणि मराठी भाषा', व्हिनस प्रकाशन, पुणे, 1964
8. जोगळेकरगं. ना., 'आधुनिक भाषाविज्ञान', सुविचार प्रकाशन, पुणे, 1987
9. जोशी प्र. न., 'सुबोध भाषाशास्त्र', स्नेहवर्धन पब्लिशिंग हाऊस, पुणे, 2003
10. पुंडे दत्तात्रय, 'सुलभ भाषाविज्ञान', स्नेहवर्धन पब्लिशिंग हाऊस, पुणे, 1996
11. भंडारे आनंद, 'भाषाशास्त्र', निर्मल प्रकाशन, नांदेड, 2004
12. मालशे मिलिंद, 'आधुनिक भाषाविज्ञान: सिद्धांत आणि उपयोजन', लोकवाङ्मय गृह, मुंबई, 2004
13. मालशे स गं., 'भाषाविज्ञान परिचय', व्हिनस प्रकाशन, पुणे, 1987
14. मालशे स गं., 'भाषाविज्ञान: वर्णनात्मक आणि ऐतिहासिक', पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे, 2005

Course Title: मुक्तीपूर्व गोमंतकीय मराठी वाङ्मय

Course Code: MAR-VI.E-13

Marks: 100

Credits: 04

Course Objective:

1. गोमंतकीय मराठी साहित्य वाचनाची आवड निर्माण करणे.
2. पोर्तुगीजपूर्वकालीन साहित्याची ओळख करून घेणे.
3. पोर्तुगीजकालीन साहित्याचे महत्त्व व विशेषांचा अभ्यास करणे.
4. पोर्तुगीजकालीन नियतकालिकांचे स्वरूप व कामगिरी समजावून घेणे.

Learning Outcome:

1. भाषिक, ऐतिहासिक दृष्टीने साहित्याचा अभ्यास करणे शक्य होईल.
2. साहित्यप्रकारानुसार अभ्यासाची दिशा प्राप्त होईल.
3. वाङ्मयाचे परीक्षण व संशोधनपर भूमिका तयार होईल.
4. साहित्याचे मूल्यमापन व समीक्षण यातून अर्थप्राप्ती होईल.

Syllabus:

1. पोर्तुगीजपूर्व गोमंतकीय संस्कृती व पोर्तुगीज सत्तेचे गोमंतकीय जीवनावर झालेले परिणाम
(15 hours)
2. पोर्तुगीजकालीन साहित्य –कृष्णदास शामा, विठ्ठल केरीकर, कृष्णभट बांदकर, सोहिरोबानाथ आंबिये
(15 hours)
3. ख्रिस्ती मराठी वाङ्मय: प्रेरणा व स्वरूप
(15 hours)
4. पोर्तुगीजपूर्व कालखंडातील नियतकालिके - स्वरूप व कार्य
(15 hours)

संदर्भ ग्रंथ

1. नायक काशिनाथ दामोदर, 'गोमंतकाची सांस्कृतिक जडणघडण', गोमंत विद्या निकेतन प्रकाशित, मडगाव, 2012

2. नायक केशव अनंत, 'पावशतकातील गोमंतक', (संपा.) सारस्वत ब्राम्हण समाज प्रकाशित, मडगाव, 1938
3. प्रभुदेसाई वि.बा., घवी रवीन्द्र, 'गोमंतकीय मराठी वाङ्मयाचा इतिहास-खंड 1', (संपा) गोमंतक मराठी अकादमी प्रकाशित, पणजी, 2003
4. प्रभुदेसाई वि.बा., 'सतराव्या शतकातील गोमंतकीय बोली', मुंबई विश्वविद्यालय, मुंबई, 1963
5. भोबे गोपाळकृष्ण केशव, 'असा हा गोमंतक', पंचेचाळीसावे साहित्य संमेलन समिती प्रकाशित, मडगाव, 1964
6. सरदेसाई मनोहर हिरबा, 'गोमंतकाचे असे ते दिवस', पुरोगामी प्रकाशन, गोवा, 1994
7. सरदेसाई मनोहर हिरबा, 'गोमंतकीय ख्रिश्चन समाज: निर्मिती व कार्य', कला व संस्कृती संचालनालय, गोवा, 2001
8. सातोस्कर बा.द., 'गोमंतक: प्रकृती व संस्कृती(खंड 1 ते खंड 3)', शारदीय प्रकाशन, पणजी, 2009

Course Title: मराठी प्रादेशिक कादंबरी: स्वरूप आणि उपयोजन

Course Code: MAR-VI.E-14

Marks: 100

Credits: 0 4

Course Objective:

1. प्रादेशिक कादंबरीचे वेगळेपण समजावून घेणे.
2. मराठी प्रादेशिक कादंबरीचा स्थूल आढावा घेणे.
3. सैध्दांतिक तसेच उपयोजित स्तरावर त्याचा अभ्यास करणे.
4. मराठी प्रादेशिक कादंबरीच्या वैशिष्ट्यांचा परिचय करून देणे.

Learning Outcome:

1. प्रादेशिक कादंबरी या साहित्यप्रवाहाची ओळख होईल.
2. सैध्दांतिक व उपयोजित स्तरावर प्रादेशिक कादंबरीचे अध्ययन केल्यामुळे या लेखनप्रकाराचे मूल्यमापन करण्याची क्षमता विद्यार्थ्यांमध्ये निर्माण होईल.
3. प्रदेशविशिष्ट साहित्य लेखन करता येईल.
4. समीक्षा, मूल्यमापन इ. अर्थप्राप्ती होऊ शकेल.

Syllabus:

१. मराठी प्रादेशिक कादंबरी - स्वरूप व घटक	(15 hours)
२. मराठी प्रादेशिक कादंबरीची वाटचाल	(15 hours)
३. उपयोजन - जोगीण - सुभाष भेण्डे (विस्तृत परिचय)	(15 hours)
४. उपयोजन - जोगीण - सुभाष भेण्डे (घटकानुसार अभ्यास)	(15 hours)

संदर्भ ग्रंथ

1. कुलकर्णी मदन, 'मराठी प्रादेशिक कादंबरी: तंत्र आणि स्वरूप', श्री मंगेश प्रकाशन, नागपूर, 1984
2. जगनाळे रेखा रामकृष्ण, 'प्रादेशिक ग्रामीण साहित्य समीक्षेची समीक्षा', विजय प्रकाशन, नागपूर, 2007
3. कुलकर्णी अनिरुद्ध (संपा), 'प्रदक्षिणा – खंड दुसरा', कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन, पुणे, 2004.
4. मणगुतकर अशोक, 'सुभाष भेण्डे यांच्या कादंबऱ्या', गोमंतक मराठी अकादमी, गोवा, 2009
5. शेळके भास्कर, 'मराठी प्रादेशिक कादंबरी: स्वरूप आणि विश्लेषण,' शब्दालय प्रकाशन, श्रीरामपूर, 2012
6. शेळके भास्कर, 'मराठी कादंबरीतील प्रादेशिकता', स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे, 1997

Course Title: भाषांतर विद्या

Course Code: MAR-VI.E-15

Marks: 100

Credits: 0 4

Course Objective:

1. भाषांतराचे स्वरूप व उद्दिष्टे समजावून देणे.
2. भाषांतराचे महत्त्व विशद करणे.
3. भाषांतराचे विविध प्रकार समजावून देणे.
4. भाषांतरासाठीच्या आवश्यक कौशल्यांचे ज्ञान करून देणे.
5. तौलनिक साहित्याभ्यासात भाषांतर विद्येचे महत्त्व समजावून देणे.

Learning Outcome:

1. भाषांतराची आजच्या काळातील उपयुक्तता विद्यार्थ्यांच्या ध्यानात येईल.
2. भाषांतरप्रक्रिया समजावून घेता येईल.
3. विविध साहित्यप्रकारांची भाषांतरे नियतकालिकांसाठी करता येईल.
4. ग्रंथांची भाषांतरे करण्यामुळे आर्थिक लाभ होईल.
5. भाषांतरकार म्हणून रोजगारसंधी निर्माण होईल.

Syllabus:

1. भाषांतर स्वरूप आणि उद्दिष्टे	(15 hours)
2. भाषांतराचे प्रकार आणि वर्गीकरण	(15 hours)
3. भाषान्तरप्रक्रिया, भाषांतरातील समस्या, भाषांतरकाराचे गुण	(15 hours)
4. स्वाध्याय - (मुळ साहित्यकृती व तिचे मराठीमधील भाषांतर)	(15 hours)

संदर्भ ग्रंथ

1. अर्जुनवाडकर लीला, 'ललित साहित्याचे भाषांतर: एक यक्षप्रश्न' (भाषा आणि जीवन, 10,3, पावलाळा, 1992)

2. कऱ्हाडे सदा, 'भाषांतर', मुंबई, लोकवाडमय गृह प्रकाशन, 2011
3. चित्रे दिलीप, 'कवितेचे भाषांतर', नवभारत, 36.7, एप्रिल 1983
4. देशपांडे एल. एस., 'साहित्य-सेतू (साहित्याचे भाषांतर एक अभ्यास)', निर्मल प्रकाशन, 1999
5. कल्याण काळे /अंजली सोमण (संपा), 'भाषांतरमीमांसा', प्रतिमा प्रकाशन, पुणे, 1997
6. सारंग विलास, 'भाषांतर आणि भाषा', मौज प्रकाशन, मुंबई, 2011
7. 'साहित्यसूची' (भाषांतर विशेषांक) दिवाळी, 1989

Course Title: माहितीपट (डॉक्युमेंटरी): लेखन आणि उपयोजन

Course Code: MAR-VI.E-16

Marks: 100

Credits: 04

Course objectives:

1. प्रसारमाध्यम आणि जनसंपर्क क्षेत्रातील माहितीपटाचे महत्त्व ध्यानात आणून देणे.
2. माहितीपटाचे स्वरूप आणि एकूणच रचना कशी असते त्याची माहिती करून देणे.
3. माहितीपट लेखनाचा परिचय आणि सराव करून देणे.
4. माहितीपटाच्या संपूर्ण- चित्रिकरण प्रक्रियेचा परिचय करून देणे.

Learning outcomes:

1. माहितीपटाचे स्वरूप अभ्यासल्यामुळे एक व्यावसायिक कौशल्य विकसित होईल.
2. माहितीपटाच्या अभ्यासामुळे पुढील पटकथा वा चित्रपटकथा लेखनाची प्राथमिक तयारी होऊ शकेल.
3. चित्रिकरण प्रक्रियेचा परिचय होऊ शकेल.
4. प्रसारमाध्यमे आणि जनसंपर्क क्षेत्रात रोजगाराची संधी.

Syllabus:

1. माहितीपट- व्याख्या, स्वरूप व उद्दिष्टे (15 hours)
प्रकार-परिचयात्मक (व्यक्ती, संस्था, स्थल इ.)
जागृतीपर- प्रबोधनपर, संशोधनपर इ. माहितीपट रचनेचे स्वरूप
2. माहितीपट लेखन- विषय, रूपरेषा, साधनसामग्री, इ. (15 hours)
घटकाभ्यास- निवेदन, संवाद, वातावरण, स्वभावदर्शन,
गीत,प्रतीक,श्रेयनामावलीचे महत्त्व
3. माहितीपट निर्मितीप्रक्रिया- चित्रीकरणपूर्व तयारी, प्रत्यक्ष चित्रिकरण,

उपलब्ध चित्रण, छायाचित्रे व अन्य दस्ताऐवज,
प्रमुख व्यक्तीचे भाष्य व प्रसंगाची पुनर्निर्मिती

(15 hours)

4. माहितीपटाचे उपयोजन / निर्मितीचे सादरीकरण

(15 hours)

- निवडलेल्या विषयावरील माहितीपटाचे सादरीकरण,

संदर्भ ग्रंथ

1. पाडळकर विजय, 'गर्द रानात...भर दुपारी', मौज प्रकाशन, मुंबई, 2002
2. पाडळकर विजय, 'फ्लॅशबॅक', मौज प्रकाशन, मुंबई, 2005
3. बर्बे उज्जला, 'जनसंज्ञापन व आधुनिक प्रसारमाध्यमे', वाय.बी.चव्हाण मुक्त विद्यापीठ प्रकाशन, नाशिक, 2010
4. माळी सुनील, 'बातमीदारी', राजहंस प्रकाशन, पुणे, 2008
5. मुळे अंजली, 'सृजनाचे साक्षात्कार', मौज प्रकाशन, मुंबई, 2001
6. सपकाळ अनिल, 'मराठी चित्रपटाची पटकथा', प्रतिमा प्रकाशन, पुणे, 2003

Course Title: मराठी एकांकिका: स्वरूप व सादरीकरण

Course Code: MAR-VI. ID-2

Marks: 100

Credits: 04

Course Objective:

1. एकांकिका या नाट्यप्रकारांचा परिचय होईल.
2. या नाट्यप्रकाराला असलेले वाङ्मयमूल्य, प्रयोगमूल्य व नाट्यमूल्य अभ्यासणे शक्य होईल.
3. एकांकिका लेखनातील विविध घटकांचा परिचय होईल.
4. एकांकिका लेखन व परीक्षणाविषयीची आवड निर्माण होईल.
5. एकांकिका सादर करण्याची सवय होईल.

Learning Outcome:

1. एकांकिका या नाट्यप्रकाराची एक वाङ्मयप्रकार व कलाप्रकार म्हणून ओळख होईल.
2. एकांकिकेचे लेखन करता येईल.
3. एकांकिकेचे सादरीकरण करता येईल.
4. या नाट्यप्रकाराचे मूल्यमापन करण्याची क्षमता निर्माण होईल.
5. नाटक लेखनाची आवड निर्माण होईल.

Syllabus:

1. एकांकिका एक नाट्यप्रकार, साहित्यप्रकार व घटकांतर्गत अभ्यास **(15 hours)**
2. एकांकिका – अ. संहिता लेखनाचे स्वरूप **(15 hours)**
ब. प्राथमिक लेखन, वाचन, गटचर्चा, सुधारित लेखन
3. एकांकिकेची समीक्षा **(15 hours)**
4. एकांकिका - गटवार सादरीकरण **(15 hours)**

संदर्भ ग्रंथ

1. नाईक राजीव, भोळे प्रवीण, 'भारतीय प्रयोग कलांचा परिचय व इतिहास नाट्य', लोकवाङ्मयगृह, मुंबई, 2010
2. कानडे मु.श्री., 'नाट्यशोध', नीहारा प्रकाशन, पुणे, 1987

3. काळे के.ना व इतर, 'मराठी रंगभूमी नाटक', घटना आणि परंपरा, मराठी साहित्यसंघ, मुंबई - 1971.
4. कुलकर्णी गो.म., 'मराठी नाट्यसृष्टी', मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे -30
5. गणोरकर प्रभा., उहाके वसंत आबाजी व इतर (संपा), 'वाङ्मयीन संज्ञा – संकल्पना कोश', पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई, 2001
6. घवी रवीद्र, भावे पुष्पा, व इतर (संपा.), 'प्रदक्षिणा (खंड -2)', कॉन्टिनेंटल प्रकाशन, पुणे, 2008
7. भगत दत्ता, 'निवडक एकांकिका', साहित्य अकादमी प्रकाशन, 2010
8. शिंदे विठ्ठल, (संपा) 'सर्वोत्कृष्ट एकांकिका', जाई प्रकाशन, उल्हासनगर, 2007

Parvatibai Chowgule College of Arts and Science
Autonomous

Undergraduate Department of Marathi

Revised Syllabus (2020 – 20201)

Course Title: मराठी वाचन, लेखन आणि संभाषण कौशल्य

Course Code: FC-MAR-I

Marks: 100

Credits: 04

No. of Hours: 60 hours

Course Objective:

1. मराठी भाषेचा प्रथमच अभ्यास करू पाहाणाऱ्या विद्यार्थ्यांना, मराठीतील प्राथमिक अध्ययन कौशल्याचा परिचय करून देणे
2. मराठी भाषेच्या अभ्यासात आवश्यक असलेल्या व्याकरणाचा परिचय करून घेणे.
3. भाषेच्या लिखित रूपात प्रमाणलेखनाचे असलेले महत्त्व समजावून घेणे.
4. संभाषण कौशल्य ज्या घटकांमुळे उत्तमरित्या होऊ शकते त्या घटकांचा अभ्यास करणे.

Learning Outcome

1. वाचनकौशल्यातून लेखनकौशल्य विकसित होईल.
2. विविध माध्यमांसाठी लेखन करता येईल.
3. वाचन, लेखन, संभाषणामुळे व्यक्तिमत्त्व चतुरस्त्र होईल.
4. रोजगारक्षम गुणांचे विकसन होईल.

Syllabus

1. मराठी भाषा – अध्ययन कौशल्ये
प्राथमिक लिपिज्ञान, अंकज्ञान, अक्षर सौंदर्य, 1. अनुलेखन, 2. श्रुतलेखन (15 Hours)
2. व्याकरणाची स्थूल ओळख (15 Hours)
वर्णमाला – स्वर व व्यंजने
जोडाक्षरांचे लेखन व उच्चारण

विरामचिन्हे – अनुस्वार, विसर्ग, प्रश्नचिन्ह इ.

3. शुद्धलेखनाचे महत्त्व व शुद्धलेखनविषयक सर्वसाधारण नियम (15 Hours)

4. संभाषण कौशल्य – महत्त्व व घटक (15 Hours)

उच्चारण, निवेदन, भाषण, संभाषण, समूहवाचन, अभिवाचन, देहबोली, जनशैली

1 – छापलेला उतारा एकही चूक न करता जशाचा तसा परत लिहिणे याला अनुलेखन म्हणतात.

2 – ऐकलेला मजकूर जशाचा तसा लिहिणे याला श्रुतलेखन म्हणतात.

संदर्भ ग्रंथ

1. देसाई, रवींद्र., 'प्रभावी भाषणकला', प्रफुल्लता प्रकाशन, पुणे, 2004.
2. नसिराबादकर, ल. रा., 'व्यावहारिक मराठी', फडके प्रकाशन, कोल्हापूर, 2008.
3. पेंडसे, अंजली., 'देहबोली', नीलकंठ प्रकाशन, पुणे, 2004.
4. मराठी लेखन कोश, फडके अरूण (संपा), अंकुर प्रकाशन ठाणे, 2009.
5. वाळंबे, मो. रा., 'सुगम मराठी व्याकरण लेखन', नितीन प्रकाशन, पुणे, 2011.
6. साने, र. य., 'लेखनमित्र', विद्या विकास पब्लिशर्स प्रा. लि., नागपूर, 2007.

